

LUNDS UNIVERSITET

Polens demokratiska utveckling 2015 till 2021

En fallstudie av Polens demokratiska tillbakagång

Abstract

Title: Polens demokratiska utveckling 2015 till 2021

Course: STVA22, Uppsatsarbete 12hp

Authors: Emma Bäckström, Malva Fors Holfält, Josephine Nilsson

Advisor: Kalle Ekholm

Key words: Bermeo; democratic consolidation; democratic backsliding; development; PiS; Poland; Linz & Stepan.

Purpose: To describe and to explain the democratic backsliding of Poland between 2015 and 2021

Methodology: Qualitative research

Theoretical perspective: The main topic this essay will discuss is the democratic development in Poland. The analysis of this will be initiated by using both Linz and Stepan's theory on five interactive arenas (*Civil Society, Political Society, Rule of Law, State Bureaucracy* and *Economic Society*) and also Bermeo's article "On Democratic backsliding". These two different theoretical frameworks will be used as a base to analyze the democratic development of Poland between 2015 to 2021, and if there has been any democratic backsliding. This thesis will be a case study where we aim to find different factors to the democratic development.

Conclusions: This essay will indeed find that democratic backsliding has occurred within the timeframe studied, and further that it can be described and explained at least partially through existing theory. The means by which the democratic backsliding in Poland is occurring seems to be mainly very gradual and slowly disassembling democracy through the institutions on which democracy rests.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Problemformulering	5
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställning	5
1.5 Avgränsningar	5
2. Teoretiskt ramverk	6
2.1 Fem arenor	6
2.2 Demokratisk tillbakagång	7
3. Metod	9
3.1 Vetenskapligt tillvägagångssätt	9
3.2 Operationalisering	11
4. Resultat och analys	12
4.1 Civilsamhället	12
4.2 Det politiska livet	13
4.3 Rättsstaten	16
4.4 Statsapparaten	17
4.5 Ekonomin	18
5. Slutsats	21
5.1 Förslag till vidare forskning	22
6. Referenslista	23

1. Inledning

Under 1990-talet såg Europa, i resterna av kommunismens fall ett uppsving av demokratisering och liberalisering utan dess like. Samtidigt föll flera militärdiktaturer i Latinamerika. Världen genomgick sin tredje demokratiseringssvåg (Freedom House, 2015). Under 2010-talet har det däremot diskuterats om en demokratisk tillbakagång där flera länder i världen inskränker fri- och rättigheter för sina medborgare och går mot ett mer auktoritärt styrelseskick (CNN, 2019). Denna utveckling har synts även i Europa, där ett antal länder på senare år backat i sin utveckling mot fullt konsoliderad demokrati. Bland dessa länder är Polen ett i allra högsta grad aktuellt exempel som således kommer att behandlas i denna uppsats (Carnegie Europe, 2021).

1.1 Bakgrund

Efter andra världskriget styrdes Polen informellt av Sovjetunionen som därtill gjorde Polen till ett kommunistiskt land. Polen blev sedan det första landet att bryta sig ur kommuniststyret och gå mot att bli en demokrati (Globalis 2021). I juni 1989 upphörde Polen att vara ett kommunistiskt land och processen mot demokrati och liberalisering startade. Samma år ändrade Polen sitt namn från Den Polska folkrepubliken till Republiken Polen. 1990 hölls det första direkta presidentvalet i Polen. Polen demokratiserades och ekonomin gick uppåt. Efter en lång process antog man 1997 den konstitution som i teorin fortfarande gäller i Polen i dag. När demokratiseringsprocessen hade påbörjats ansökte Polen om att få gå med i EU. 1994 påbörjades förhandlingarna med EU och 2004 gick Polen officiellt med i EU (Donner et al. 2020, s.5-6). För att ett land ska få bli medlemmar i EU finns det tre olika kriterier landet måste uppfylla. Den första är det politiska kriteriet där man ska ha en garanterad demokrati med hjälp av stabila organisationer. Det andra kriteriet handlar om att man ska ha en fungerande marknadsekonomi och det tredje och sista kriteriet handlar om att man ska följa de skyldigheter som kommer med EU inträdet och implementera EU lag och och standarder i landet (Europaportalen, 2019).

Under 90-talet följde sedan en utveckling av ekonomisk uppgång med högre levnadsstandard och ökade fri- och rättigheter för befolkningen, samt ökad jämlikhet (Britannica, 2021). Sedan 2015, då partiet Lag och Rättvisa (PiS) fick majoritet, har Polen blivit mindre demokratiskt. Inskränkningar har gjorts på flera ställen bland annat på de fria medierna och på civilsamhället (Globalis 2021). Exempel på det här är hur journalister i Polen har vittnat om att de utsätts för hot som inskränker dem i deras yrkesutövning (International Press Institute, 2020). Ett annat exempel är den ökade hotbilden mot HBTQ-personer (Freedom House, 2021). Polen klassas i nuläget fortfarande som en demokrati enligt V-Dem men i artiklar om detta ämne uttalar sig forskare om utvecklingen i Polen och menar på att om den fortsätter som den gör kommer Polen inte längre att klassas som en demokrati om ett till två år (Europaportalen, 2021).

1.2 Problemformulering

Utifrån ovan skildrade lägesbild kan vi se att det pågår en utveckling i Polen som behöver studeras närmare för att vi ska kunna uttala oss om huruvida det som sker i Polen just nu verkligen är en demokratisk tillbakagång eller ej. Vi ser att det finns ett behov av att såväl beskriva som att förklara det som sker. Vi vill alltså undersöka vad det är som gör att Polens demokratiska utveckling går i den riktningen som den gör och ge en relativt heltäckande lägesbild.

1.3 Syfte

I första hand är syftet att studera Polen som fall närmre och kunna göra ett slags uttalande om vad som sker i Polen och varför. Utöver detta tänker vi också att resultatet vi får ut av fallstudien kan användas och appliceras på andra länder för att eventuellt få en förklaring även där och kunna få ett bredare perspektiv på problemet i sin helhet.

1.4 Frågeställning

Hur har den demokratiska utvecklingen sett ut i Polen mellan 2015 och 2021?

1.5 Avgränsningar

Avgränsningarna består i tid och rum av Polen från 2015 fram till 2021. Detta för att det är denna period som präglas av den demokratiska utveckling vi vill studera i vår uppsats. Vi kommer i viss mån att titta längre tillbaka i tiden, framför allt på den ekonomiska och demokratiska uppgång Polen erfor under 90-talet samt lägesbilden 2004 då Polen gick med i EU, men dessa tidpunkter utgör inte fokus för vårt studieområde utan snarare referenspunkter för att besvara vår frågeställning.

2. Teoretiskt ramverk

2.1 Fem arenor

I boken *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe* utvecklar Juan Linz och Alfred Stepan sin teori som består av fem interaktiva arenor som de tydligt definierar och som tillsammans bygger en konsoliderad demokrati när de fungerar optimalt. Dessa arenor utgörs av det civila samhället, det politiska livet, rättsstaten, statsapparaten samt ekonomin. För att en demokrati ska kunna anses vara konsoliderad måste vända en av dessa arenor vara väl implementerade i samhället, de är beståndsdelar i en konsoliderad demokrati och samspelar. Ingen enskild arena kan uteslutas eller kompensera för en annan som inte fungerar (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 7).

En grundförutsättning för att det överhuvudtaget ska kunna vara applicerbart att tala om ett demokratiskt styrelseskick enligt Linz & Stepan är att en stat är stabil i bemärkelsen att det inte råder några interna konflikter av den sort som hotar en stats suveränitet eller enhetlighet. Linz & Stepan vidhåller vidare att en konsoliderad demokrati kännetecknas av att demokratin är stabil i tre dimensioner: beteendemässigt, attitydmässigt och konstitutionellt. Det innebär i den beteendemässiga dimensionen att inga andra grupperingar i samhället i form av organisationer eller rörelser driver några resursstarka agendor för att störta regeringen eller bryta sig loss från staten. Det innebär vidare i den attitydmässiga dimensionen att majoriteten av befolkningen ser demokratins fundamentala principer som fullständigt givna. Slutligen, i den konstitutionella dimensionen, innebär det att alla former av maktavare i samhället är eniga i att demokratiska principer är överordnade diverse meningsskiljaktigheter som existerar i samhället och i politiken. Linz & Stepan uttrycker det som att "democracy is the only game in town". Dessa tre dimensioner är en definition av en fullt konsoliderad demokrati som är svår att mäta och inte tillåter gradskillnader. De fem arenorna lämpar sig betydligt bättre för att värdera graden av demokrati och identifiera specifika områden som eventuellt brister (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 1-6).

Civilsamhället syftar till medborgarnas möjlighet att organisera sig och exempelvis bilda intresseorganisationer, religiösa samfund och driva politiska intressen. Det inbegriper också fundamentala värden som mötes- och åsiktsfrihet, och att medborgare måste kunna protestera mot eller öppet kritisera den styrande makten (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 7-8, 12-15).

Det politiska livet har att göra med möjligheten att påverka och lita på politiken som förs och statens regering. Det krävs konkurrerande politiska partier. Det måste finnas minst två partier att rösta på vid varje val. Det måste förekomma regelbundna fria val. Vidare måste institutioner existera som granskar och garanterar att demokratiska principer följs och att politiken representerar folkets vilja (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 8-10, 12-15).

Rättsstaten kräver att det finns någon form av konstitution och att samhället i sin helhet är uppbyggt på ett sätt som grundar sig i stödet och acceptansen av denna konstitution. Konstitutionen behöver också vara väldigt stabil i bemärkelsen att det bör krävas en mycket starkt majoritet för att på något sätt förändra den. Vidare kräver den fungerande rättsstaten att det råder ett oberoende mellan den lagstiftande makten och de instanser som tolkar lagarna (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 10, 12-15).

Statsapparaten syftar till statens behov av en fungerande byråkrati som upprätthåller alla statens funktioner och fungerar oberoende av vilken regering som för tillfället sitter vid makten. Statsapparaten måste vara välfungerande i samhällets alla instanser, från små kommuner till större städer och på riksnivå och i alla myndigheter, för att samhället ska kunna fungera som ett enda integrerat system (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 11, 12-15).

Ekonomi bör enligt Linz & Stepan vara en blandekonomi, dvs. den behöver vara ett mellanting mellan en planekonomi och en fullständig marknadsekonomi. För att kunna definieras som en fullständig konsoliderad demokrati behöver en välfungerande ekonomisk marknad existera där den effektivitet och innovation och marknadspriser som normalt kännetecknar fria marknader kan uppstå och existera, men det behövs också vissa statliga regleringar, inte minst i syfte att skydda den privata äganderätten men också för att reglera marknadsmisslyckanden. Vidare behöver ekonomin i en fullt konsoliderad demokrati innefatta vissa sociala skyddsnet (Linz, J. Stepan, A. 1996, s. 11-15).

2.2 Demokratisk tillbakagång

I artikeln "On Democratic Backsliding" skriver Bermeo om hur man kan förklara den nya typen av demokratisk tillbakagång som just nu sker i flera länder. Den här typen av demokratisk tillbakagång legitimeras av statens institutioner och tar ofta mycket längre tid än de typer man tidigare sett historiskt. De är strategiskt upplagda och använder sig i stor utsträckning av manipulation. Till Skillnad från tidigare under kalla kriget då den demokratiska tillbakagången i större utsträckning skedde genom statskupper. Avdemokratiseringar tenderar idag att ske successivt, demokratier bryts ner steg för steg istället för att falla samman på en gång. De nya sätten en demokratisk tillbakagång sker på är oftast mindre våldsamma än tidigare, men ställer oss fortfarande inför viktiga utmaningar. Demokrati kan ses som en helhet där olika institutioner ingår som delar som byggs upp en och en och sedan bryts ner på samma sätt. De här formerna av demokratisk tillbakagång sker oftast när de styrande redan har en majoritet och där motståndet är försvagat. Den här demokratiska tillbakagången är legitimerad just genom de intentioner som ses som demokratiska. Man lovar att skapa en bättre demokrati genom att göra dessa förändringar. Bermeo beskriver i sin artikel tre sätt som denna nya typ av demokratisk tillbakagång kan ske på. Dessa sätt är genom promissory coups, executive aggrandizement och manipulating elections strategically (Bermeo 2016 s. 5-8).

Typ 1: Promissory coups

Ett nytt sätt att se på demokratisk tillbakagång benämner Bermeo som ”Promissory coups”. Vid sådana kupper försvarar staten sitt betende genom att hänvisa till demokratin. Argument som att man ska återuppta demokratin så snabbt som möjligt och hålla val lämnas som offentliga löften. Dessa löften infrias dock aldrig. De institutioner som bidrar till den demokratiska tillbakagången argumenterar ofta för att deras agerande är en nödvändighet för att samhället ska kunna utvecklas till en bättre demokrati. Dessa typer av kupper har ökat dramatiskt, innan 1990 var ca 35% av kupperna i världen promissory coups medan det efter 1990 är uppe i 85% (Bermeo 2016 s.8-9).

Typ 2: Executive aggrandizement

Ett annat vanligt sätt som demokratisk tillbakagång kan ske på idag är genom att den valda församlingen i ett demokratiskt land nedmonterar institutioner som har koll på och kan utmana den verkställande makten så att oppositionen inte ska kunna använda dessa institutioner. Man förändrar institutioner på ett demokratiskt sätt men som mynnar ut i att de blir mindre demokratiska i slutändan (Bermeo 2016 s.10-11).

Typ 3: Manipulating elections strategically

Ett tredje sätt som är på uppgång när det gäller den demokratiska tillbakagången är strategisk valmanipulation. Strategisk valmanipulation går ut på att man försöker vända allt till den sittandes maktens fördel inför valen. Som att till exemplen minska media tillgången, använda statliga medel till sina egna kampanjer, försöka få oppositionspartierna att synas så lite som möjligt, ändrar på regler så att de gynnar det styrande partiet och trakasserar sina motståndare. Men allt görs på sådant sätt att valet fortfarande verkar legitimt och ärligt. Åtgärderna görs ofta långt innan själva valdagen och ses sällan som uppenbara lagöverträdelser vilket gör att de kan vara svåra att upptäcka och kritisera (Bermeo 2016 s.13).

3. Metod

3.1 Vetenskapligt tillvägagångssätt

Den här studien ämnar att besvara frågeställningen ”hur har den demokratiska utvecklingen sett ut i Polen mellan 2015 och 2021?”. Det är författarnas bedömning att detta bäst kan göras genom en kvalitativ fallstudie av Polen som i första hand är av teorikonsumerande natur (Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. 2012, s. 41-43). Syftet med att använda en kvalitativ fallstudie är att kunna studera Polen som fall i närmare detalj för att få en djupare förståelse för de fenomen som varit föremål för denna uppsats (Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. 2012, s. 210-226). Frågeställningen är bred, därför är författarnas avsikt är att besvara den i två delar. Den ena delen är av beskrivande natur, och den andra delen är av förklarande. Av detta skäl har två olika teoretiska ramverk valts ut till respektive del för bevarandet av frågeställningen. För att beskriva det demokratiska läget i Polen använder vi oss av Juan Linz och Alfred Stepan och deras typologi om fem interaktiva arenor som tillsammans kan utgöra en konsoliderad demokrati från boken *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. För att sedan förklara de potentiella brister vi kunnat finna i analysen av de fem arenorna använder vi oss av Nancy Bermeos typologi involverande tre metoder mindre demokratiska regimer använder sig av för att få makt i demokratiska samhällen, och hur detta nedmonterar demokratin från artikeln *On democratic backsliding*. Uppsatsförfattarna bedömer att dessa teorier är relevanta för ämnet och att ingen av dem enskilt kan tjäna till att fullt ut både beskriva och förklara fallet Polen, men att de tillsammans kan ge en relativt heltäckande bild. Dessa två delar besvaras och analyseras tillsammans i avsnittet *Resultat och analys* eftersom läsarens förmåga att tillgodogöra sig texten troligen skulle försvåras av en uppdelning som i så fall skulle kräva en upprepning av samma empiri. För att göra uppsatsen mer läsvänlig behandlas alltså därför dessa delar tillsammans.

Materialet som används i den här uppsatsen kommer att bestå av rapporter från välkända organisationer som mäter demokrati som Freedom House och V-dem, nyhetsartiklar som rapporterar om händelser i Polen samt i viss mån Polens egen konstitution. Uppsatsförfattarna är i viss mån begränsade i tid och också av uppsatsens akademiska nivå angående hur mycket empiriskt material som är möjligt att gå igenom. När det gäller kvalitativa forskningsansatser kan det vara en utmaning att uppnå god validitet och reliabilitet, och ett sätt att förbättra framför allt reliabiliteten är att ha ett stort källmaterial (Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. 2012, s. 57-65). Eftersom vi dock har en relativt stor begränsning i tid och omfång fokuserar vi istället på att hitta relevanta källor som berör precis det vi vill studera, och gå igenom dessa grundligt. Till vår hjälp har vi våra teoretiska ramverk samt operationaliseringar av dessa. Dessa teoretiska ramverk och operationaliseringar stärker enligt vår bedömning uppsatsens validitet, eftersom de hjälper till att fokusera tolkningen av materialet på det som varit relevant för den här uppsatsen (Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. 2012, s. 55-65).

Vad gäller uppsatsförfattarnas förmåga att dra slutsatser baserat på materialet finns flera betänkligheter. Källmaterialet är inte jättestort, men tillförlitligt, informativt, relevant och har analyserats noga. De teoretiska ramverken och operationaliseringarna hjälper uppsatsförfattarna att tolka källmaterialet på ett sådant sätt att slutsatserna blir mer tillförlitliga. Det är viktigt att hela tiden ha i åtanke att inte dra för höga växlar gällande vad man hävdar att man faktiskt har kommit fram till, något uppsatsförfattarna har försökt ta hänsyn till. Hade vi haft mer tid och ett större omfång hade ett större källmaterial kunnat användas, en bredare tidsram hade kunnat studeras och vi hade kunnat stärka uppsatsens tillförlitlighet med fler primärkällor, exempelvis i form av intervjuer. Vår bedömning är trots allt att validiteten och reliabiliteten i det stora hela är god, uppsatsen har inledningsvis en tydlig frågeställning. Denna frågeställning specificeras ytterligare i metodavsnittet och besvaras slutligen i slutsatsen. Allt källmaterial har undersökts utifrån de teoretiska ramverk som angetts.

3.2 Operationalisering

En av utmaningarna med kvalitativa forskningsansatser är att göra abstrakta begrepp och fenomen mätbara. För detta ändamål krävs någon form av operationalisering som kan ge en koherens i tolkningen av allt material och fånga in det man faktiskt avser att mäta (Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. 2012, s. 55-65). Med detta ändamål har vi sammanställt följande operationaliseringar för Linz & Stepan's fem arenor respektive Bermeos tre typer av demokratiska tillbakagångar.

Linz & Stepan-Fem Arenor	Operationalisering
Civilsamhället	<ul style="list-style-type: none"> • Medborgare har möjlighet att organisera sig • Det råder mötesfrihet • Det råder åsiktsfrihet • Det råder yttrandefrihet • Medborgare har rätt att ordna protester och att kritisera sin regering
Det Politiska Livet	<ul style="list-style-type: none"> • Det finns minst två konkurrerande partier att rösta på • Det ges fria val regelbundet
Rättsstaten	<ul style="list-style-type: none"> • Förekomst av en konstitution eller grundlag • Oberoende relation mellan den lagstiftande makten och rättsväsendet • Höga krav på enighet bland beslutsfattare för att förändra konstitution/grundlag
Statsapparat	<ul style="list-style-type: none"> • Det finns en fungerande byråkrati som integrerar hela samhället och fungerar oberoende av vilken regering som sitter vid makten
Ekonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Förekomst av fria marknader • Förekomst av statliga regleringar • Förekomst av sociala skyddsnet

Bermeo - Demokratisk Tillbakagång	Operationalisering
Promissory coups	<ul style="list-style-type: none"> • Löften om att landet ska bli mer demokratiskt
Executive aggrandizement	<ul style="list-style-type: none"> • Nedmonterar institutioner på ett sätt som gör det svårare att skydda demokratin
Manipulating elections strategically	<ul style="list-style-type: none"> • Manipulation av valprocessen på ett sätt som gynnar sittande regering och missgynnar motståndare

4. Resultat och analys

Linz & Stepan's modell tar upp att en förutsättning för att en tolkning utifrån de fem arenorna ska vara applicerbar är att en stat besitter en fundamental stabilitet i sin suveränitet. Linz & Stepan talar om att bedömningen av detta görs i en betendemässig-, en attitydmässig- och en konstitutionell dimension. Polen är en suverän, enhetlig stat som inte befinner sig i inbördeskrig eller på annat står inför något hot att splittras till flera stater. Den attitydmässiga dimensionen kan också anses vara uppfylld i det att befolkningen accepterar att den valda regeringen är den som sitter vid makten och att detta är en självklarhet. Den konstitutionella dimensionen, slutligen, kan eventuellt vara något mer av en gråzon. Den polska regeringen agerar inte som om demokrati var överordnat allt annat, men Linz & Stepan's dimensionskriterier är egentligen mer basala än så och syftar till att etablera att en stat är demokratisk på en slags fundamental nivå. Polens system är demokratiskt uppbyggt, regeringen accepterar valresultatet och landet är inte präglad av att myndigheter och makthavare i samhället hittar på egna regler. Således kan vi konstatera att Polen inte befinner sig i något statsförfall, vilket är vad Linz & Stepan's tre dimensioner handlar om. Med detta konstaterat kan vi fritt fram att analysera gradskillnaderna i demokratin med hjälp av de fem arenorna.

4.1 Civilsamhället

Polen har en konstitution där man i viss mån reglerar de kriterier som Linz och Stepan's arena civilsamhället kräver för att landet ska räknas som en konsoliderad demokrati. I Artikel 5 i Polens konstitution står det att man i Polen ska säkerställa de medborgerliga fri- och rättigheterna, artikel 12 handlar om att civila organisationer har rätt att verka i Polen och artikel 14 handlar att det ska finnas en garanterad pressfrihet i Polen.

Även om det i Polens konstitution artikel 12 står att alla civila organisationer har rätt att verka i Polen så gjorde PiS 2016 en lagändring i lagen om offentliga sammankomster för att kunna prioritera sammankomster som anordnas av offentliga myndigheter, kyrkor, religiösa organisationer och återkommande sammankomster. På så sätt begränsas de civila organisationerna som inte faller under någon av dessa kategorier. Mötesfriheten begränsades således också genom lagändringen, vilket är ett av kriterierna som ska vara uppfyllda för en konsoliderad demokrati enligt Linz och Stepan's arena civilsamhället. Yttrandefriheten är också inskriven i konstitutionen och gäller därmed i teorin. Däremot har förändringar gjorts sedan 2015 som inskränker yttrandefriheten. Den offentliga radion och teven är under stor statlig kontroll och myndigheten som har i uppdrag att granska offentliga medier och garantera yttrandefriheten har använts för politiska ändamål. Att begränsa yttrandefriheten inskränker därmed på civilsamhället. Däremot finns det privata medier som speglar andra åsikter än de som regeringen vill få fram. Detta försöker man dock hindra genom att till exempel dela ut böter till medier som rapporterar politiskt även om pressfriheten är garanterad i konstitutionens artikel 14 (Donner et al. 2020, s. 8-9). Att regeringen försöker påverka den offentliga radion och teven, begränsa yttrandefriheten och mötesfriheten kan kopplas till Bermeos teori "Manipulating elections

strategically” som går ut på att regeringen försöker vända saker till deras fördel. I det här fallet gör PiS det genom att begränsa och styra över vad medborgarna får för information.

I Polen är 94% av befolkningen katoliker. Den polska kyrkan har en lång tradition av att skydda Polen mot interna eller externa påtvingade myndighetsutövning. Det styrande partiet i Polen, PiS använder ofta religion för att legitimera sina beslut. Genom att legitimera sina beslut med hjälp av religion bidrar de till att de nationella och konservativa värderingarna får stor spridning. Ett exempel på detta är regeringens förslag att med hjälp av kyrkan införa strängare abortlagar, vilket inskränker de mänskliga rättigheterna. Kyrkan har ingen formell politisk makt men präster ger ofta politiska rekommendationer och har en stark relation med regeringen (Donner et al. 2020, s. 6-7). Ett exempel på detta är en präst vid namn Tadeusz Rydzyk som har en stor följarskara och som använder sin plattform för att främja regeringens budskap och som i gengäld blivit rikligt kompenserad (Freedom House, 2021).

Genom att staten lägger sig i kyrkans organisation, som är en civil institution, inskränker det på befolkningens organisationsfrihet. Organisationsfriheten är ett viktigt kriterium under civilsamhällets arena. Det kan också kopplas till Bermeos typ 2 executive aggrandizement som handlar om hur man nedmonterar och förändrar intentioner på ett sätt som gör det svårare att skydda demokratin. Kyrkan är en tung institution i samhället och statens infiltrering av den och inflytande över den blir således ett hot mot civilsamhällets frihet och mot demokratin.

Under 2020 beslutade Polens konstitutionstribunal att abort av foster med fosterskador var ett brott mot konstitutionen och skulle förbjudas. Detta resulterade i massiva protester bestående av hundratusentals personer, vilket fick regeringen att avvakta med implementeringen av beslutet. Beslutet har inte dragits tillbaka utan implementeringen har skjutits upp på obestämd tid (Freedom House, 2021). Detta visar å ena sidan hur de stora protesterna och demonstrationerna trots allt fick viss effekt, vilket tyder på att civilsamhället fortsatt har förmågan och möjligheten att organisera sig och utöva inflytande. Det visar å andra sidan också att trots de massiva protesterna och den enorma uppslutningen bakom dessa var det ändå inte tillräckligt för att förmå regeringen att faktiskt backa fullt ut. Det har inte heller lett till att regeringen utlyst en folkomröstning i frågan eller på annat sätt försökt utreda frågan vidare, vilket kan tolkas som att man potentiellt endast skjutit upp en impopulär förändring tills protesterna mot den lagt sig. Ett av Linz och Stepans kriterier för civilsamhället är att medborgare har rätt att ordna protester och att kritisera sin regering, vilket detta är ett exempel på att de fortfarande har och därmed uppfyller Polen detta kriterium till stor del.

4.2 Det politiska livet

Valen i Polen har sedan 1990 varit fria och rättvisa. Organisationen OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) har haft som uppdrag att studera valen i Polen. Under det senaste parlamentsvalet 2015 ansåg OSSE att valet kunde anses vara konkurrenskraftigt, det var

fritt att genomföra kampanjer och att alla kandidater behandlades rättvist och lika (Donner et al. 2020, s. 7-8). Det här gör att kraven för Linz och Stephans arena utifrån kriteriet där det politiska livet skall ge möjlighet till fria och regelbundna val kan anses uppfyllt under valet 2015.

Vidare talar Linz och Stepan om att det behövs två partier för att den politiska arenan ska vara fungerande. I Polen finns det två dominerande partier: det mer högervidna och konservativa partiet Lag och rättvisa (PiS) och det andra mer EU-positiva och liberala partiet Medborgarplattformen (PO). Båda partier har tydliga rötter i den tidiga demokrati- och föreningsrörelsen, som var högst avgörande för Polens frigörelse under 1980-talet. Politiken anses i stor utsträckning vara låst mellan dessa två partier (Globalis.se; Landguiden.se).

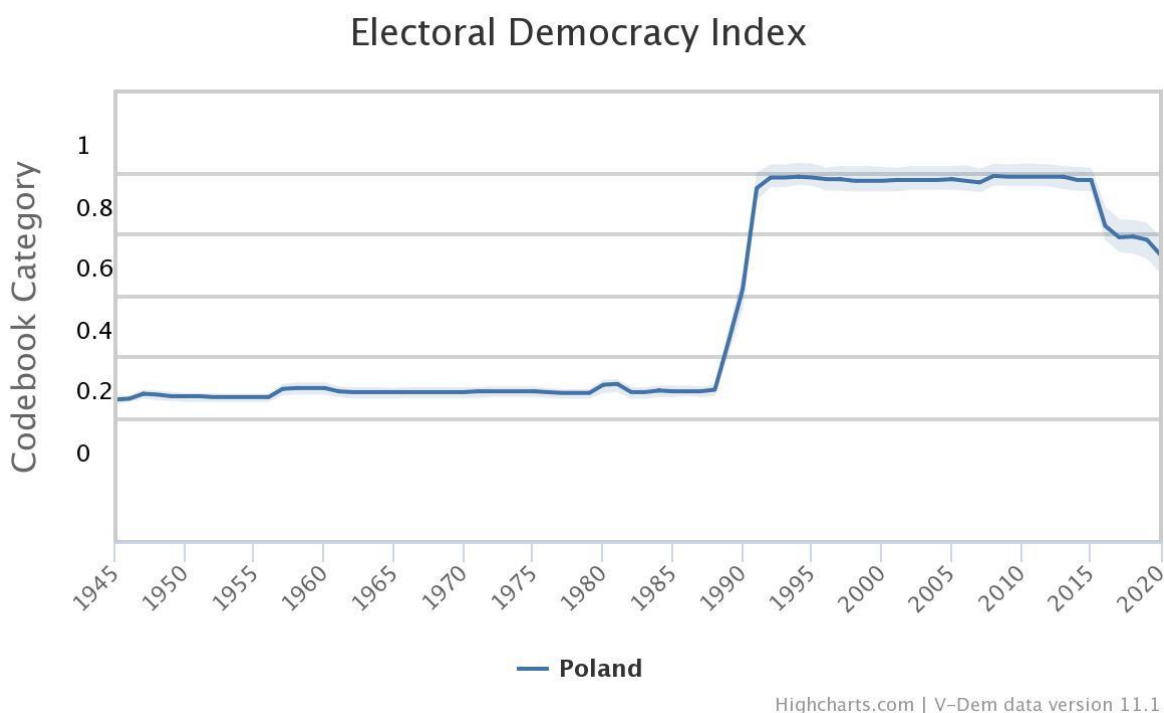

Diagram 1. V-Dem Electoral Democracy Index Poland.

I diagrammet ovan illustreras Polens demokratiska val, huruvida dessa kan anses vara fria och rättvisa men framförallt representativa för befolkningen. Grundpelarna för detta är dels att andra än de största politiska partierna och civilsamhället kan verka fritt, medier som självständigt kan verka och ge en subjektiv bild (V-Dem). Sedan PiS tog makten har också staten tagit större makt över de lokala myndigheterna. Till exempel har PiS ändrat i lagen för regionalval så att en borgmästare endast kan sitta i två mandatperioder. Detta eftersom PiS inte är så starka i stora städer vilket kan ses som ett försök att bryta oppositionens dominans i de stora städerna (Donner et al. 2020, s. 7-8).

I diagrammet går det att se en snabbt uppåtgående trend i början av 1990-talet för att under

mitten av 1990-talet befinna sig på en plåtå under tjugo år. Under 2015 blir det en markant nedgång som inte tycks ha nått sin vändpunkt. Vilket skulle kunna anses vara förenligt med de båda teorierna eftersom den verkliga situationen är som sådan att flertalet institutioner har påverkats negativt till följd av de politiska läget, något särskilt Bermeo trycker på. Linz och Stephan har inget lika tydligt att anmärka på, förutom om fria valen kan anses vara.

I början av 2018 infördes en lagändring som gjorde att möjligheten för allmänheten till att poströsta avskaffades. I nuläget är det bara personer med funktionsnedsättning som får lov att poströsta. Ändringen handlar också om att sammansättningen och urvalet för den nationella valkommissionen och den nationella valmyndigheten kommer att ändras. Tidigare har den nationella valkommissionen bestått av domare men från och med 2019 har sju av nio medlemmar bestått av parlamentariker. Det är nu inrikesministern som föreslår de 100 kommissionärerna som representerar den nationella valmyndigheten (Donner et al. 2020, s. 7-8).

PiS vann valet 2020 med 43,6% av rösterna. Det är en majoritetsregering med stor möjlighet att fatta beslut utan att behöva samarbeta med andra partier. EU:s valobservatörer bedömde som nämnts tidigare att Polens val var välorganiserat och konkurrensfyllt, men riktade skarp kritik på grund av sittande regerings agerande rörande det presidentval som skulle ha hållits i Polen i maj 2020. Valet i maj fick skjutas upp till följd av att regeringen i sista minuten försökte kringgå valkommissionen och hålla valet helt via mail. Försöket misslyckades, men valet fick skjutas upp en månad. Sittande president Andrzej Duda från PiS blev omvald med knapp marginal. Senare beslutade förvaltningsdomstolen att försöket att ta kontroll över valet på det sättet var ett konstitutions brott. Domarna i målet klargjorde att agerandet äventyrande väljarnas rätt till anonymitet, och i grunden äventyrande rättsstaten eftersom det inte är upp till den exekutiva makten att kringgå valkommissionen och fatta beslut som strider mot gällande lagar kring valprocessen. Sedan PiS tog makten i Polen har retoriken gällande HBTQ-personer hårdnat markant. Ofta är det personer från regeringen som uttalar sig kritiskt om denna grupp. Enligt Freedom House bedömning av Polen från 2020 är det väldigt svårt för personer som faller under HBTQ-begreppet att tillsättas på högre politiska poster, vilket medför att HBTQ-personers intressen inte blir representerade politiskt (Freedom House, 2021).

"Den polska författningsdomstolens dom ifrågasätter EU:s grund och utgör en direkt utmaning för den europeiska rättsordningens enhetlighet" (Europaparlamentet 2021), sa kommissionens ordförande Ursula von der Leyen. Europaparlamentet kräver att EU-kommissionen agerar för att försvara de polska medborgarnas fri- och rättigheter, tillika rättsordningen i EU. Den polska regeringen går allt mer mot totalism och går hårt åt Europadomstolens oberoende som ständigt ifrågasätts. En förutsättning för medlemskap i den europeiska unionen är att följa gemensamma regler och förordningar, där finns inget i EU:s rättsordning och Polens konstitution som skulle innebära en konflikt där dessa ställs mot varandra. EU-rättens är trots allt en grund för att kunna leva i ett gemensamt Europa menar Sloveniens utrikesminister Anže Logar (ibid). Utifrån Linz

och Sephan's teori är det tydligt att likt tidigare nämnt att friheten i det Polska politiska livet och samhället kan ifrågasättas starkt. Bermeo menar med Executive aggrandizement att ett land alltså försöker nedmontera institutionerna, i detta fallet ifrågasätta EU och dess grundlag som är viktigt för att Polen skall anses vara en del av det internationella samarbetet och huruvida Polen står över detta och får fritt spelrum.

Representanterna från respektive EU-land har diskuterat rättsstatens principer och kommer fram till att driva detta i enlighet med artikel 7, där "artikel fastställer allvarliga överträdelse av EU:s grundläggande värden" (Europaparlamentet 2021) i EU-fördragen. Grunden till detta ligger i att Polen som första medlemsland har en domstol som anser att dess EU-förordningen är oförenlig med nationell lag och konstitution. Polens premiärminister Mateusz Morawiecki underströk att "EU-rättens företrädare inte omfattar det konstitutionella systemet (...). Den polska konstitutionen är den främsta rättsakten i Polen, den står över alla andra rättsprinciper" (Europaparlamentet 2021). Efter detta uttalande efterfrågade parlamentsledamöterna och uppmanade kommissionen att använda alla tillgängliga medel för att försvara de polska medborgarnas fri- och rättigheter. Det hela avslutades med en vädjan till landets myndigheter att lyssna och respektera detta (ibid). Ovannämnda händelser händelse berör flera av Linz & Stepans fem arenor, framförallt politiken och rättsstaten, men också statsapparen. Det berör också Bermeos Executive aggrandizement och Manipulating elections strategically i det att man försökt influera ett val och förändra institutioner.

4.3 Rättsstaten

I Polen har man val till parlamentet var fjärde år. Parlamentet består utav två kammare, där underhuset består av 460 platser och överhuset består av 100 platser. Just nu har partiet PiS egen majoritet i underhuset medan oppositionen har majoritet i överhuset. Presidenten väljs genom direkta val och då i perioder om fem år. Vilket parti det är som har majoritet i Polen skiftar ofta mellan valen på både nationell, regional och lokal nivå (Utrikesdepartementet 2021 s.7). Polen har sedan 1997 en garanterad konstitution vilket är ett av kriterierna i Linz och Stepans arena rättsstaten. Därmed är det kriteriet uppfyllt i teorin. Att ändra i Polens konstitution är en omfattande process och kräver en stor enighet i båda kamrarna. Därmed uppfyller Polen kriteriet på hög enighet för att ändra i en konstitution som Linz och Stepans teori kräver (Senat Rzeczypospolitej Polskiej). I Artikel 10 i konstitutionen står det att det ska finnas en balans mellan den lagstiftande, dömande och styrande makten. Parlamentsledamöter i det polska parlamentet har rätt att övervaka och granska den verkställande makten. Sedan PiS tog makten 2015 har det blivit svårare och ineffektivare att granska exekutiven. Det har också skett stora förändringar i rättssystemet efter 2015 till exempel i domstolsväsendet (Donner et al. 2020, s.7).

Varje enskild person i Polen kan begära att få sina myndighetsbeslut prövade i oberoende författningsdomstolar. I Polen finns en författningsdomstol som har i uppgift att pröva om Polens lagar är förenliga med dess konstitution. Författningsdomstolen kan även ogiltigförklara lagar

som strider mot konstitutionen. Ledamöterna i domstolen utses av parlamentet. 2015 utsåg en av kamrarna i parlamentet nya domare till författningsdomstolen. De som utsåg domarna var den sammansättning av parlamentariker som satt i kammaren innan valet i Polen 2015. Presidenten som representerar PiS vägrade då att svära in de nya domarna och valde att själv nominera egna domare. Förändringar gjordes efter det i domstolens verksamhet, domstolen fick en ny ordförande med bra relation till PiS. Det hela ledde till att domstolens oberoende i förhållande till den lagstiftande och verkställande makten ifrågasattes (Utrikesdepartementet 2021, s.3). I Linz och Stepans teori om de fem arenorna finns ett kriterium under rättsstaten som handlar om att det ska finnas en oberoende relation mellan den styrande och dömande makten. Efter 2015 uppfyller inte Polen det här kriteriet.

Kontrollen över de nationella domstolarna är hög och de styrs i hög utsträckning av den styrande makten. Det gör att regeringens ansvarsskyldighet blir begränsad och det är väldigt ovanligt att saker tas upp för prövning. Ett exempel på förändringar som har gjorts inom rättssystemet sedan PiS tog makten är att man har infört ett nytt pensionssystem bland domarna i högsta domstolen. Denna förändring innebar att 40% av domarna i högsta domstolen var tvungna att lämna sina poster. Förändringar gjordes även i kamrarna vilket gjorde att det gick att ompröva gamla fall och det inskränkte därmed domstolens oberoende vilket då gör att Polen än en gång inte uppfyller kriteriet i arenan rättsstaten där relationen mellan den dömande makten och beslutsande makten ska vara oberoende (Donner et al. 2020, s.10).

Korruptionen i Polen har ökat markant sedan 2015 då PiS tog makten. Europaportalen hänvisar till Transparency Internationals index på korruption där Polen har sjunkit med 7 poäng sedan 2015. En stor faktor till att de har sjunkit så mycket är på grund av ändringarna i domstolsväsendet (Europaportalen 2021).

Detta kan kopplas till den kategori av demokratisk tillbakagång som Bermeo benämner som Executive aggrandizement. I Polen håller man nu på att nedmontera och förändra myndigheter och domstolar så att det blir svårare att skydda oberoendet och därtill demokratin i Polen. Det kan vi tydligt se genom att korruptionen har ökat i landet.

4.4 Statsapparaten

Ett av löftena PiS gav Polens befolkning innan de tog makten i landet var att ta itu med korruptionen, kronismen och nepotismen i landet och bli av med dessa fenomen. Mätningar som gjorts avseende den upplevda korruptionen i landet visar att den polska befolkningen har upplevt att korruptionen minskat sedan 2016. Detta står i direkt diskrepans till verkligheten då mätningar visar att korruptionen i själva verket har ökat (Europaportalen 2021). Kronismen verkar också ha ökat under PiS. Exempel på detta är hur regeringen har tillsatt flera partikamrater och andra personer som medlemmar av regeringen haft personliga relationer till på höga poster för statligt

ägda företag, samt också ändrat reglerna för tillsättandet av olika politiska poster (Freedom House, 2021).

PiS-regeringen har kritiserats för att försvåra allmänhetens insyn i offentliga handlingar genom att exempelvis ha en trög och komplicerad process för att begära ut sådana. Detta är i grunden ett problem för transparensen, och för den statliga apparatens funktion. PiS-regeringen har också haft för vana att genomföra lagförändringar mycket snabbt och utan förvarning, något som förhindrat samhällsdebatt och reaktioner från såväl opposition som allmänhet (Freedom House, 2021).

Dessa förfaranden visar hur olika arenor är sammankopplade: rätten till transparens i regeringens förehavanden och möjligheten att få följa och vara delaktig i samhällsutvecklingen berör till stor del civilsamhället, processerna bakom lagförändringar berör rättsstaten, kronism och korruption inom regeringen berör politiken och ekonomin. Samtidigt kan vi se ett mönster i hur PiS-regeringen använder den byråkratiska apparaten i landet till att inskränka rättigheter och försvåra insynen i de interna processerna. Precis som detta påverkar övriga arenor medför det också en försämring av statsapparaten som sådan: det är rimligt att tänka sig att exempelvis en förändrad praxis i möjligheten att begära ut offentliga handlingar kan leva kvar även efter att en ny regering tillträtt om denna inte aktivt vidtar åtgärder för att komma tillrätta med problemet. Att förändra praxis för antagandet av nya lagar öppnar också upp för kommande regeringar att själva besluta hur de vill göra, istället för att ett förfaringsätt som garanterar insyn och delaktighet för hela samhället finns implementerat och följs av alla regeringar. I slutändan medför dessa fenomen en försämring av den byråkratiska apparatens funktion.

Vi kan också se att regeringens agerande i dessa aspekter knyter an till två av de olika förklaringsmodeller Bermeo beskriver; typ 1 promissory coups och typ 2 executive aggrandizement. Typ 1 handlar om att ge löften om att stärka demokratin på olika sätt, antingen inför ett val eller för att legitimera sitt eget agerande, när man i själva verket inte agerar på det sätt man säger att man gör eller ska göra. I det här fallet ser vi hur PiS inför valet 2015 lovade att ta itu med korruption, kronism och nepotism, men i själva verket ägnat sig åt såväl kronism som nepotism och sett en ökning av korruptionen vid sin tid vid makten. Typ 2 handlar om att använda demokratiska medel för att nedmontera demokratin. Här är PiS användning av byråkratin för att försämma transparensen och för att försämma insynen i processerna bakom lagförändringar praktiskt exempel: man använder landets fungerande byråkratiska system med vedertagna processer som byggts upp på ett demokratiskt sätt och för att skydda demokratin till att nedmontera den inifrån.

4.5 Ekonomin

Polens ekonomi har de senaste decennierna genomgått banbrytande förändringar, från planekonomi under kommunismen till en idag välfungerande marknadsekonomi. I början av 90-

talet var det flera öststater som övergick till marknadsekonomier, men Polen var ett av de länder som klarade övergången allra bäst och har således betraktats som något av ett föredöme i denna kategori. Från att ha erfarit en stor tillbakagång i sin BNP (17% på två år) direkt efter övergången har Polens ekonomi sedan stadigt vuxit med 4-5% i genomsnitt per år sedan 1992, med en svacka i början av 2000-talet följt av en något större genomsnittlig årlig ökning (6%) därefter fram till finanskrisen 2008 (Landguiden, 2021).

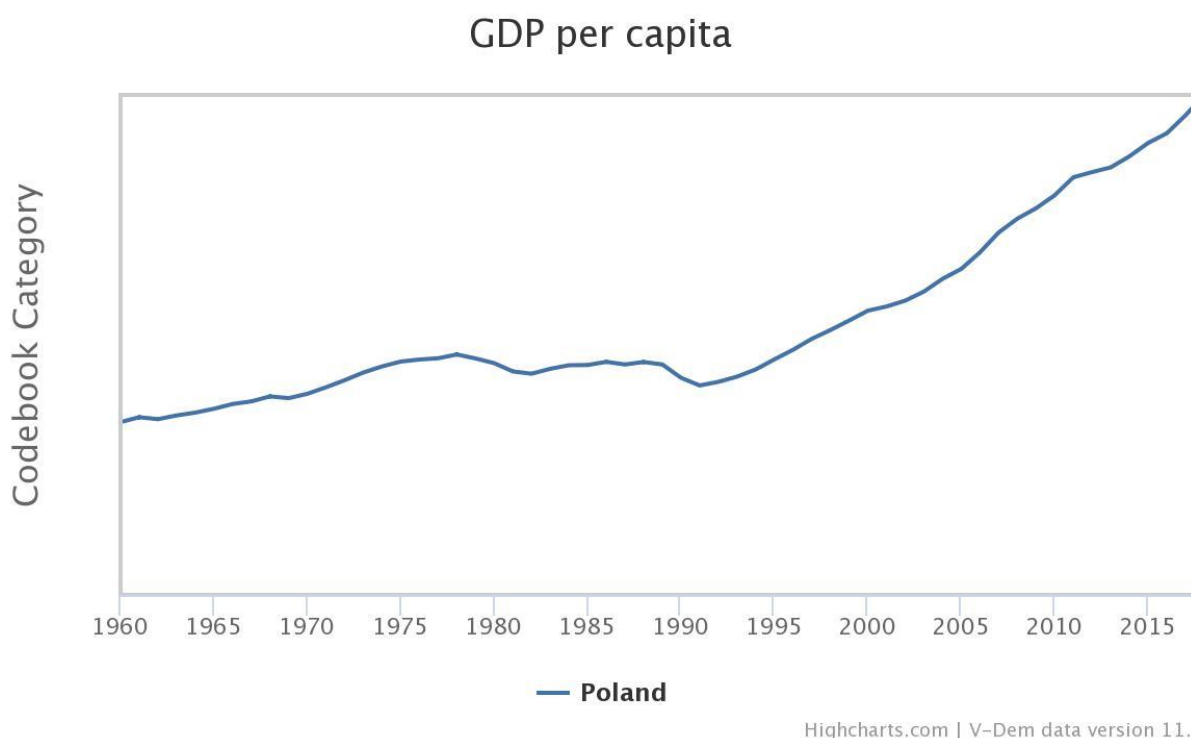

Diagram 2. V-Dem GDP per capita Poland.

Polens ekonomi har alltså gått framåt sedan början av 2000-talet. Med hjälp av EU:s strukturfonder och utvecklingspolitik har man lyckats mildra de regionala skillnaderna som har funnits i landet. PiS har sedan 2015 infört åtgärder för att minska sociala ojämlikheter genom att införa familjebidrag och minimibidrag. I Polen finns en tydlig konkurrens på marknaden och staten garanterar att det är lika för alla både för inhemska och utländska företag. PiS har infört åtgärder som att det är enklare att starta företag och underlätta skatterelaterade frågor. Trots detta är det relativt svårt och dyrt att starta företag i Polen. Det finns ett kontor för konkurrens- och konsumentskydd i Polen och det finns konkurrenslagar för att förhindra att monopolistiska metoder används. Den Polska centralbanken är ett oberoende organ som är inskrivet i konstitutionen (Donner et al. 2020, s. 15-24).

Det framgår tydligt att Polens ekonomi uppfyller flera av de krav Linz & Stepan ställer på ekonomin som arena. Vi kan konstatera att en välfungerande och konkurrensriktig fri marknad förekommer i Polen. Det existerar såväl lagar som statlig myndighet som reglerar och överser

konkurrensen på marknaden. Vi ser också att förekomsten av sociala skyddsnät finns i form av bidrag till familjer och en form av existensminimum.

Trots detta har kritik riktats mot regeringen för att den involverar sig i finansvärlden på ett sätt som inte anses vara lämpligt av alla. Staten har övertagit kontrollen av allt fler företag och tillsatt sina egna partikamrater på höga poster för dessa företag, något som också nämns under arenan *Statsapparaten*. Bland annat tillträde en partimedlem vid namn Daniel Obajtek, som tidigare varit borgmästare i en liten kommun i Polen, som VD för en stor energikoncern i Polen 2017. Ett annat exempel är hur den tidigare talespersonen för Polens premiärminister Rafal Bochenek plötsligt blev utsedd till den polska olje- och gasjätten PGNiG's marknadsföringschef. Utöver detta har polens finansdepartement direkta andelar i 27% av flera av Polens absolut mest framgångsrika statligt ägda företag. Detta kan i viss mån kopplas till Bermeos typ 2 executive aggrandizement, som handlar om att använda demokratiska institutioner för att nedmontera demokratin, men kopplingen är svag och måste ses i ljuset av PiS ageranden på andra områden för att deras potentiella vilja att involvera sig i den finansiella världen och att utöva en viss kontroll där ska kunna tolkas som en del i processen att nedmontera demokratiska institutioner. I slutändan vore det rimligt att hävda att den ekonomiska arenan i Polen verkar relativt välfungerande enligt Linz & Stepan's kriterier. Den ekonomiska arenan är dock starkt sammankopplad med övriga areor och man kan betrakta det agerande vi ser från regeringen i den finansiella världen som ett problem som överlappar statsapparaten och det politiska livet också. Om tillsättandet av höga poster inom statligt ägda företag inte sker på basis av meriter utan partiloyalitet istället är det ett problem för byråkratin och den fungerande statsapparaten. Om politiker erbjuds tunga positioner inom näringslivet som belöning för sin lojalitet riskerar det att urholka hela den politiska processen och medborgarnas möjlighet att lita på den. Även om ekonomin i Polen alltså kan sägas vara relativt välfungerande är den fortfarande starkt sammankopplad med övriga arenor.

5. Slutsats

Efter att ha studerat fallet Polen kan vi konstatera att demokratin i Polen har gått bakåt under tidsperioden 2015 till 2021. Med hjälp av Linz och Stepanns modell kan vi konstatera att Polen inte uppfyller kraven för en konsoliderad demokrati. När vi studerar de olika arenorna var för sig får vi en väldigt nyanserad bild i vilken det blir tydligt att vissa kriterier inte alls är uppfyllda, medan andra är det fullt ut. Linz & Stepan belyser dock tydligt att alla arenor måste vara välfungerande och tillsammans utgör den konsoliderade demokratin, och Polen har stora brister i fyra av fem arenor.

Vi kan se att flera områden i Polen är välfungerande. Först och främst så finns det en konstitution, vilket är en förutsättning för flera demokratiska institutioner. Polens författningsdomstol som granskar nya lagförslag och att de är förenliga med konstitutionen är också, åtminstone i teorin, ett bra sätt att skydda demokratiska institutioner och processer i ett samhälle. I praktiken kan vi dock se att detta inte alltid fungerar som det i teorin är avsett att göra. Vi kan också se att valprocessen fungerar och att man kan lita på valresultatet. Val hålls regelbundet och inget omfattande valfusk har upptäckts. Likaså har Polen flera partier som medborgarna kan rösta på, och det finns en tydlig opposition till den sittande regeringen. Utöver detta kan vi också se att rättigheten att organisera sammankomster och protestera fungerar, stora protester kan ge resultat, vilket visar att befolkningen har möjlighet att utöva inflytande på detta sätt.

Ekonomi är den enda av de fem arenorna som kan ses som fullt ut välfungerande med alla kriterier för denna arena uppfyllda. Vi ser att marknaden är konkurrensutsatt och att konkurrensen är skyddad i lagstiftning, att marknaden är reglerad och att vissa sociala skyddsnet finns. Som konstaterats tidigare måste den ändå ses i kontexten av utvecklingen inom övriga arenor. Den enda delen inom ekonomin som ger utrymme för viss kritik är PiS tendenser att involvera sig i den finansiella världen på ett sätt som inte alltid kan anses vara lämpligt. Detta är i sig inte ett tillräckligt starkt argument för att hävda att ekonomin inte skulle vara ett välfungerande område, men sett i ljuset av regeringens agerande på övriga områden kan vi se ett mönster i förfarandet som knyter väl an till Bermeos förklaringsmodell.

Den största demokratiska tillbakagången vi kan se sker inom ramen för Bermeos typ 2 executive aggrandizement som handlar om att montera ned demokratiska institutioner. Detta är ett förfarande vi kan se tydligt i fyra av fem arenor, och kan se tendenser till även inom ekonomin. Det är en stor skillnad på hur Polen ser ut i teorin och fungerar i praktiken. Flera av de demokratiska institutioner som byggts upp i Polen under lång tid finns fortfarande kvar i exempelvis konstitutionen och i lagtexter, men monteras ned i en långsam process. Exempelvis de förändringar som nyligen har genomförts inom domstolsväsendet som på ett tydligt sätt är till PiS fördel illustrerar tydligt hur detta sker.

Vi ser också inslag av typ 1, promissory coups, i diskrepansen mellan vad som sägs och vad som görs. Medan PiS gick till val på att exempelvis minska korruption, kronism och nepotism, men sedan i praktiken agerar på motsatt sätt, visar hur retoriken inte överensstämmer med agerandet i praktiken. Retoriken är så pass övertygande att mätningar visar att Polens befolkning upplever att korruptionen har minskat, när den i realiteten faktiskt har ökat. Det illustrerar hur PiS har förmågan att påverka människors uppfattning om samhället de lever i på ett sätt som är fördelaktigt för regeringen.

Typ 3, manipulating elections strategically, är den av Bermeos förklarings typer vi ser minst av från PiS. I viss utsträckning förekommer dock även denna typ. Exempel på detta var hur regeringen kringgick valkommissionen vid presidentvalet 2020, när de i sista stund försökte förändra valet till att enbart ske på distans.

Det blir tydligt när man tittar på PiS-regeringens handlanden vid sin tid vid makten i ljuset av Bermeos typologi att det finns ett distinkt mönster i hur de väljer att agera. Det går att hitta flera exempel på alla tre typer av demokratiska nedmonteringar som Bermeo beskriver i Polen, och gemensamt för alla är att nedmonteringen sker långsamt, successivt och bakom kulisserna. Man behöver studera regeringens handlanden över tid och i en större kontext för att upptäcka att det finns ett mönster, och när man gör det blir det tydligt att vissa arenor är starkt påverkade av nedmonteringen. Dessa är civilsamhället, rättsstaten och det politiska livet. Vi ser dock också att med detta mönster i åtanke går det att tyda tendenser till samma slags ageranden även inom de områden som idag uppfyller kraven Linz och Stepan ställer, som för ekonomin.

Slutligen kan vi konstatera att den demokratiska utvecklingen i Polen har varit under tillbakagång mellan 2015 och 2021 och denna tillbakagång pågår fortfarande och i dagsläget syns inga tecken på att utvecklingen kommer att vända.

5.1 Förslag till vidare forskning

Uppsatsförfattarna skulle gärna se att framtida forskningsansatser studerade detta fenomen vidare. Exempelvis skulle det vara intressant att studera Polen under en längre tidsperiod för att få en bättre förståelse för kontexten som lett fram till dagens situation. Eftersom utvecklingen vi ser i Polen idag är så aktuell och fortfarande är pågående skulle det vara högst relevant att göra en studie av liknande slag, men för en tidsperiod från 2021 och framåt för att se hur Polen utvecklas vidare. Det hade också varit väldigt relevant att göra mer jämförande fallstudier som fokuserar på att jämföra Polen med andra länder, exempelvis andra östeuropeiska stater med en liknande bakgrund eller stater man betraktar som mer demokratiska.

Antal ord: 7536

6. Referenslista

- Balfour, R. (2021). Europe Needs a New Reckoning on Security and Democracy. Carnegie Europe. 16 december.
<https://carnegieeurope.eu/strategieurope/86014> [Hämtad 2021-12-20]
- Bertelsmann Stiftung, BTI (2020). Country Report — Poland. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2020. https://bti-project.org/content/en/downloads/reports/country_report_2020_POL.pdf [Hämtad 2021-12-10]
- Bermeo, N. (2016) “On Democratic Backsliding”, <https://sites.unimi.it/carbone/wp-content/uploads/2018/04/Democratic-backsliding-Bermeo-JOD-2016.pdf> [Hämtad 2021-11-20]
- Britannica (2021). Polen: Transitioning from Communism.
<https://www.britannica.com/place/Poland/Communist-Poland> [Hämtad 2021-12-29]
- BTI 2020 Country Report, Poland: https://bti-project.org/content/en/downloads/reports/country_report_2020_POL.pdf [Hämtad: 2021-12-10]
- Dewan, A. (2019). Democracy has taken a detour this century. Can it get back on track? CNN. 29 december.
<https://edition.cnn.com/2019/12/28/world/democracy-21st-century-analysis-intl/index.html> [Hämtad 2021-12-11]
- Esaiasson, P. Gilljam, M. Oscarsson, H. Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Upplaga 4. Visby: Norstedt Juridik AB.
- Europaportalen (2021) “Forskare varnar: Polen på väg att förlora demokratin”
<https://www.europaportalen.se/2021/10/forskare-polen-inte-langre-demokrati-om-tva-ar> [Hämtad 2021-12-12]
- Europaportalen (2019) “Köpenhamnkriterierna | Krav för att bli EU-medlem”
<https://www.europaportalen.se/teman/kopenhamnkriterierna-kriterier-medlemskap> [Hämtad: 2021-01-01]
- Europaportalen (2021) “Stor skillnad på graden av korruption mellan EU-länder enligt rapport”
<https://www.europaportalen.se/2021/01/korruptionsgranskare-coronakrisen-pressar-eu-landerna> [Hämtad 2021-12-18]
- Freedom House (2021). Poland.
<https://freedomhouse.org/country/poland/freedom-world/2021> [Hämtad 2021-11-25]
- Globalis: <https://www.globalis.se/Laender/polen> [Hämtad: 2021-12-21]

International Press Institute (2020). As violence escalates in Poland, journalists come under attack. <https://ipi.media/as-violence-escalates-in-poland-journalists-come-under-attack/> [Hämtad 2021-11-29]

J. Everett. Poland and Hungary: Democratic Backsliding and the Shifting European Political Landscape <http://journals.rudn.ru/political-science/article/viewFile/27305/19722> [Hämtad: 2021-12-18]

Landguiden (2021). Polen - ekonomisk översikt. 27 oktober. <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/polen/oversikt/> [Hämtad 2021-12-28]

Linz, J. Stepan, A. (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Första upplagan. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Puddington, A. (2015). Latin America Shows That Democratization Is Possible Anywhere. Freedom House. 3 augusti. <https://freedomhouse.org/article/latin-america-shows-democratization-possible-anywhere> [Hämtad 2021-12-11]

Polen: Parlamentet kräver att EU:s rättsordning upprätthålls. 2021. <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20211014IPR14911/polen-parlamentet-kraver-att-eu-s-rattsordning-uppratthalls> [Hämtad: 2021-12-20]

Regeringskansliet (2021) "Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Polen" <https://www.regeringen.se/49d8ef/contentassets/8a4dc5e987104fe6bbe6783fe907dd77/polen--manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2020.pdf> [Hämtad 2021-12-12]

Senat Rzeczypospolitej Polskiej "Amending the constitution" <https://www.senat.gov.pl/en/about-the-senate/konstytucja/chapter-xii/> [Hämtad 2021-12-16]

Shotter, J (2019). Polish political interference at top of business only seems to be rising. Financial Times. <https://www.ft.com/content/ebbce25a-4986-11e9-8b7f-d49067e0f50d> [Hämtad 2021-12-28]

V-Dem diagram https://www.v-dem.net/data_analysis/VariableGraph/ [Hämtad: 2021-12-29]